

Bakalářská práce

2017

Ester Zedníková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Bakalářská práce

**Dějiny obce Šumná v letech 1789 – 1990 se zvláštním zřetelem
k vývoji místního školství a mimoškolních aktivit**

Vedoucí práce: Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Ester Zedníková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 4.

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 30. 6. 2017

.....
Ester Zedníková

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu doc. ThDr. Rudolfovi Svobodovi, Th.D. za věcné připomínky, odborné rady, trpělivost a metodické vedení práce. Mé díky patří i panu Bc. Antonínu Šnajdarovi za poskytnutí potřebné literatury a jsem vděčná všem pamětníkům za rozhovory. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za veškerou podporu, které se mi dostalo.

Obsah

Úvod	5
1. Obec Šumná a její školství od vzniku do konce 1. světové války	7
1.1 Obecně k historii obce ve sledovaném období	7
1.2 Počátky a rozvoj místního školství	9
2. Obec Šumná v letech 1918 – 1939	12
2.1 Život v obci ve sledovaném období a vznik Národní a Sokolské jednoty	12
2.2 Šumenské školství v meziválečné období	17
3. Obec Šumná během 2. světové války a v době poválečné do roku 1948	20
3.1 Obec ve sledovaném období	20
3.2 Vývoj místního školství	23
4. Vývoj obce, školství, aktivit a volnočasových organizací v letech 1948 - 1990	25
4.1 Stručně k dějinám obce v době komunistické totality	25
4.2 Vývoj školství a mimoškolních aktivit	27
Závěr	36
Seznam použitých zdrojů	38
Seznam použitých zkratk	39
Abstrakt	40
Abstract	41

Úvod

Ve své bakalářské práci bych se ráda zabývala dějinami obce Šumná od jejího založení v roce 1789 až do roku 1990, přičemž zvláštní pozornost budu věnovat vývoji místního školství a mimoškolních, resp. volnočasových aktivit. Události v dějinách obce jsou uvažovány v kontextu proměn ve společenské oblasti, především v souvislosti politických a ideologických proměn naší společnosti, které měly výrazné dopady jak na život lidí v obci, tak i na „život“ sledovaných institucí.

Téma bakalářské práce je doposud literárně prakticky nezpracované. Přímo k dějinám obce Šumná není k dispozici vědecká monografie či nějaká rozsáhlejší studie. Proto bylo potřeba jít tzv. do pramenů. Nejrozsáhlejšími a nejúplnějšími prameny jsou místní pamětní knihy, tj. kronika obce a kronika školy. Některými dílčími tématy, která souvisí spíše s obecnými dějinami, či dalšími motivy - např. dějinami mimoškolních spolků typu Sokol či Pionýr, se zabývali někteří badatelé v minulosti. K uvedení obecné sokolské historie budu čerpat ze studií Jana Pelikána. Pro seznámení s obecnou historií pionýrské organizace mi bude základním zdrojem Svatošova Pionýrská encyklopedie, která je zajímavým zdrojem, ale je potřeba brát v úvahu, že se jedná o nástroj určený k politicko-ideologické formaci dětí a mládeže v čase komunistické totality. Dále čerpám z Novákovy aktuální publikace o Junáku a Pionýru. Získané informace jsem doplnila rozhovory s pamětníky.

Ráda bych zdůraznila, že s údaji nalezenými v publikacích do roku 1989, je potřeba zacházet kriticky, vzhledem k tomu, že byly ovlivněné komunistickou ideologií, každopádně nám pomohou zajímavým způsobem uchopit život v daném období. Kroniky jsou také specifickými literárními zdroji – i zde je třeba postupovat při interpretaci velmi kriticky, protože jejich autoři byli – vcelku pochopitelně – ovlivňováni svou dobou, ideologiemi, atd.

Jsem si vědoma, že na toto podobné téma vznikly už dříve na naší Jihočeské univerzitě další bakalářské a magisterské práce, které mi byly inspirací hlavně při vytváření koncepce té mojí. Na Teologické fakultě Jihočeské univerzity byly napsány konkrétně tyto některé podobné vysokoškolské práce, které se mi podařilo vyhledat: Volnočasové aktivity ve Vodňanech v letech 1920 – 1945 spojené s Církví československou. Volnočasová a spolková činnost pražských Židů od konce 19. století

do roku 1939. Volnočasové aktivity v Písku v letech 1900 – 1950. Děti v předškolním věku a volný čas. Otázky volného času dětí a mládeže. Volnočasové aktivity konané pod záštitou Městské knihovny Soběslav. Volnočasové aktivit spojené s římskokatolickou církví v třeboňské farnosti v letech 1900 – 1938.

Moje práce se liší v tom, že se zabývá výhradně historií a přehledem aktivit v obci Šumná, zpracovaných převážně na základě místních dochovaných kronik. Práce zahrnuje časové období od roku 1789 – 1990.

Získané prameny a literatura mi do značné míry určily strukturu práce, v níž postupuji chronologicky. Mnohdy jsem byla stížena pramennou nouzí, takže získané informace jsem neměla možnost ověřit z jiných zdrojů. Má bakalářská práce bude mít 4 kapitoly. První se bude zabývat historií obce Šumná od vzniku do konce první světové války a vývoj školství v dané době. Ve druhé kapitole popíši život v obci po první světové válce, období první republiky, vývoj školství a vznik dvou významných mimoškolních aktivit. Třetí kapitola bude pojednávat o vztazích mezi občany a vývoj obce a školství před druhou světovou válkou a těsně po ní. Pátá kapitola bude obsahovat pohled na nově zavedené obecní spolky a aktivity, události v místním školství a přehled volnočasových organizací a jejich činnost v letech 1948 – 1990.

Pro zpracování mé práce jsem využila především metodu přímou a komparativní.

1. Obec Šumná a její školství od vzniku do konce 1. světové války

1.1 Obecně k historii obce ve sledovaném období

Dnešní obec Šumná, která se nachází v Jihomoravském kraji, patřící pod okres Znojmo, začala postupně vznikat od roku 1789. Za vznikem stál schopný zemský advokát, rytíř Dr. Josef Hillgartner z Lilienbornu.¹ „*Tento majetník velikého statku vranovského hleděl, aby ze zboží nemovitého získal co nejvíce peněz. Proto nejen prodával a kácel lesy, ale také nabízel poddaným výkup z roboty za hotový groš. Ale nemnozí této nabídce důvěřovali, ač byla upřímná, jak se ukázalo při těch, kteří se dali zlákat a tím se stali vlastníky svých usedlostí.*“² Správce Vranovského panství, nechal vystavět na mýtině, v okolí dvorů Bažantice a Vracovický, spadající pod zdejší panství, dvě menší kolonie obytných domků pro dělnický lid. Byl zde velký nedostatek pracujícího lidu, pro tyto dvory. Požadavkem nových zaměstnanců se stalo vybudování kolonií, kde by se mohli natrvalo usídlit. První z vybudovaných osad se nazvala Liliendorf, dnešní obec Lesná, podle jména zakladatele, a druhá byla pojmenovaná Schönwald, podle krásných hraničních lesů, lidově Šumvald. Z této druhé menší kolonie vznikla postupem času obec, jak ji známe dnes s názvem Šumná.³

Obyvatelé v nově vzniklých koloniích byli smíšené národnosti, a to především české a německé. V roce 1798 ze záznamů vyplývá, že v Šumvaldu se nacházelo 28 domů, které přiřčily k jiné osadě. Žilo zde 128 obyvatel hovořících oběma jazyky, českým i německým.⁴ „*Tím jest dokázána nesprávnost tvrzení Němců, že byl Šumvald vždy německý, jest naopak jisto, že se hned od prvopočátku užívalo vedle němčiny jazyka českého.*“⁵ Osada Šumvald byla nakonec 16. září v roce 1804 začleněna k nedaleké obci Štítary. Jelikož ostatní okolní obce byly Šumvaldu hodně vzdálené a lidé ze Šumvaldu neměli vlastní kostel ani farní úřad, bylo pro ně obtížné navštěvovat církevní obřady a konat svátosti.⁶

¹ Srov. Soka Znojmo, Pamětní kniha Šumvald 1918, K- II 884, s. 3.

² PEŘINKA, F., V.: *Vlastivěda moravská – Vranovský okres*, Brno, Garn, 2009, s. 176 – 177. ISBN 978-80-86347-93-6.

³ Srov. Soka Znojmo, Pamětní kniha Šumvald 1918, K- II 884, s. 3.

⁴ Srov. tamtéž, s. 3 – 4.

⁵ Tamtéž, s. 4.

⁶ Srov. tamtéž, s. 3 – 4.

V roce 1817 proběhly pozemkové úpravy a Šumvald tím utrpěl.⁷ „*Obec Šumvald přišla o svou samostatnost a byla přidělena katastrálně ke Štítarům. Ale sousedé šumvaldští i nadále spravovali svou obec samostatně a starosta jim skládal každého roku účty.*“⁸ Osada se postupně rozrůstala, přibývalo domů a nových obyvatel. Pro potřebu obyvatelstva byla postavena nově kovárna. Život zde zasáhly i pohromy, jako požáry či ničivé vichřice. Obec tyto i jiné nezdary zvládla a pokračovala v díle i dobré místní spolupráci. Časem zde začaly vznikat i oddechové prostory vhodné pro turisty s jejich potřebami během cestování, při poznávání celého Vranovského panství. Návštěvníků však nebylo mnoho, jelikož dostupnost dopravními prostředky byla pro cizince obtížná.⁹

Zásadní, naprosto významná změna nastala se zavedením železnice v obci. „*Druhá doba Šumvaldu, doba jeho rozkvětu začíná rokem 1871, kdy dostavěna dráha Severo - Západní spojující obě hlavní města dvou rozsáhlých říší Vídeň s Berlínem. V polovině vzdálenosti měst Znojma a Mor. Budějovic zřízena r. 1871 železniční stanice, nazvaná Schönwald – Frain – Šumvald – Vranov.*“¹⁰ Tím se osada stala významným dopravním bodem pro celé Vranovské panství. Díky krásné okolní krajině, bohaté i na historické památky, bylo panství plné turistů z dalekých krajů. Mnozí z nich, především z Vídně, si zdejší oblast natolik oblíbili, že zde začali trávit více dovolených v průběhu celého roku a především si rezervovali delší pobyty v letním období. Důležitým požadavkem návštěv z dalekých míst, se stalo bydlení v blízkosti vlakového nádraží, odkud měli lepší možnost cestovat po okolí. Obyvatelé Šumvaldu této prosbě vyhověli a dali se do přestavování svých domů na penziony, aby hostům nabídli bydlení, které by splňovalo jejich přání.¹¹

S příchodem německých turistů se Šumvald postupně stával německy mluvící osadou. V knize pana Peřinky se uvádí, že v roce 1900 se hlásí z 211 obyvatel pouze 6 lidí k české národnosti¹², ale v kronice obecní se uvádí, že v daném roce není jediného člověka, který by se hlásil k českému občanství. Všichni se přihlásili jako občané němečtí. Problémem však nebyl počet lidí hlásících se k české národnosti, ale naopak

⁷ Srov. OBEC ŠUMNÁ: Současnost, Něco o Šumné, [online], [cit. 2017-02-26]. Dostupné na: WWW:<<http://www.obecsumna.cz/informace-o-obci/soucasnost/>>.

⁸ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 6.

⁹ Srov. tamtéž, s. 7.

¹⁰ Tamtéž, s. 8.

¹¹ Srov. tamtéž, s. 9.

¹² Srov. PEŘINKA, F., V.: *Vlastivěda moravská – Vranovský okres*, s. 176.

motiv, proč nechtěli být označováni za Čechy. Vysvětlení je jednoduché. Za vším stojí prostý fakt, místní chtěli svým hostům vyjádřit náklonnost. Začali se proto označovat za německý lid a komunikovat pouze v rodném jazyce svých německých hostů. Protože turisté jezdili po celý rok, bylo snadnější používat němčinu v běžné komunikaci. Vídeňané si zdejší oblast bezesporu velmi oblíbili, založili zde v roce 1901 okrašlovací spolek, který napomohl například k vytvoření odpočinkových míst. Vznikla také označení turistických tras pro lepší orientaci v přilehlé krajině.¹³ Je patrné, že se místní obyvatelé a hosté podporovali ve vzájemné spolupráci.

Se zavedením turismu vsutku souvisel rozvoj celé obce. O tom, že Šumvald byl na vysoké úrovni, mohl svědčit i každoroční nárůst nových obyvatel. *„Šumvald rostl, povstaly obchody, druhý hostinec, usadili se řemeslníci. R. 1898 vystavěn parní mlýn, k němuž byla roku 1908 připojena parní pila.“*¹⁴

Od března roku 1903 byl v osadě zřízen poštovní a telegrafický úřad, kde byl časem umístěn i první telefon. K lepšímu životu v obci napomohla výstavba místního hřbitova, který zde občanům řadu let scházel. Prvotní díky za založení hřbitova patřily manželům Příbylovým, kteří poskytli svůj pozemek, další občan nechal vytesat kamenný kříž a jiní pomohli uspořádáním sbírky pro zajištění značného finančního obnosu.¹⁵ *„Veškerý náklad činil 1133 K, 44h. Dne 6. listopadu 1904 vysvětil hřbitov důstojný pan děkan štitarský P. Antonín Procházka a dne 9. listopadu byl úředně schválen a svému účelu hřbitov odevzdán.“*¹⁶

1.2 Počátky a rozvoj místního školství

Vzhledem k vyšší turistické návštěvnosti se občané začali zamýšlet i nad tím, že jejich děti neměly vlastní školu v obci, navštěvovaly totiž budovu školy ve Štítarech, a to přestalo vyhovovat jejich požadavkům. Začali tak postupně pracovat na tom, aby v brzké době byla úspěšně v obci zřízena škola vlastní. Stavba školní budovy byla vnímaná jako krok do lepší budoucnosti pro obyvatele Šumvaldu.¹⁷

---

¹³ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 10.

¹⁴ Tamtéž, s. 10.

¹⁵ Srov. tamtéž, s. 11.

¹⁶ Tamtéž, s. 11.

¹⁷ Srov. tamtéž, s. 12 – 13.

Založení školy však s sebou neslo řadu úskalí, které bylo potřeba překonat. Prvním problémem bylo katastrální přiřazení k obci Štítary, která návrh na výstavbu nové školy nepodpořila. Další zvláštní nepříjemností se stal nárůst českého obyvatelstva, které mělo vlastní přání, a to založení školy české. V obci však měla hlavní slovo široká německá komunita. Ta usilovala o úplné poněmčení Šumvaldu, a proto jejich zájmem byla výstavba pouze školy německé.¹⁸ V kronice se dočteme následující poznámku: „*Každým rokem přibývalo v Šumvaldě českých lidí a dětí, zdvojnásobili Němci své úsilí, aby zde byla škola německá, která by české vetřelce pomohla odnárodniti.*“¹⁹

Nakonec byly vyslyšeny snahy komunity německé. A okamžitě rok po přijetí žádosti byla 9. prosince 1912 otevřena prozatímní německá škola. Na otevření třídy se podíleli finančně hlavně němečtí obyvatelé. Sídliila v domě s číslem popisným 20. Žáků bylo ke školní docházce zapsáno 37 a asi polovina dětí byla české národnosti. Prvním vyučujícím se stal pan Eduard Kleczka.²⁰

Otevření prozatímní třídy mělo velký úspěch, nicméně snahy o vybudování školní budovy dále sílily. Na podporu výstavby a zajištění více financí napomohla velká slavnost v prosinci roku 1913, kde se vybralo 1200 K, a celková vybraná částka vzrostla na 2256 K, 71 h. Díky tomu byly zakoupeny nemalé pozemky od místního občana Karla Böhma. Projekt vytvořil pan Roubáček, konečná cena za vybudování školní budovy se pohybovala okolo 21, 971 K 23 h. Později částka klesla díky slevě na 20,433 K 29h. Suma to byla velká, Šumvaldu však byla vyjádřena podpora a nabídnuta finanční pomoc při stavbě školy od okolních obcí, včetně samotného Vranovského hraběte. Stavba byla ukončena dne 3. září 1915, poté byla vysvěcena knězem P. Vojtěchem Körnerem. Významným datem se stalo 7. září 1915, kdy v nově postavené německé škole byla výuka slavnostně zahájena.²¹

Starosti však na sebe nenechaly dlouho čekat, probíhající první světová válka a situace po jejím skončení přinesly řadu komplikací. „*Německá škola v Šumvaldě měla krátkého trvání. Působila jen po 4 léta světové války.*“²² „*Jako všude jinde, tak i zde za*

---

¹⁸ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 13.

¹⁹ Tamtéž, s. 13.

²⁰ Srov. tamtéž, s. 14.

²¹ Srov. tamtéž, s. 14.

²² Tamtéž, s. 16.

*války se vyučování valně nedařilo. A po válce přišel převrat, učiněn konec říši Rakouské a s ním i konec panovačnosti a nadvládě Němců. Převratem začíná pro Šumvald doba třetí, v níž probouzí a šíří se živel český.*²³

---

²³ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 14.

2. Obec Šumná v letech 1918 – 1939

2.1 Život v obci ve sledovaném období a vznik Národní a Sokolské jednoty

Dosažení vytoužené změny a probuzení „českého živlu“ nešlo zlehka, jak si možná někdo zprvu myslel. Po první světové válce začaly těžké časy pro německé obyvatele, kteří těžce snášeli porážku a novou skutečnost, že Československo je samostatné, včetně Šumvaldu.²⁴ „*Vyhlášení samostatného Československého státu 1918 bylo spojeno s obtížemi při převzetí železniční stanice Šumvald-Vranov, protože německý personál nechtěl předat stanici českým úředníkům. Vojenská četa potom obsadila nádraží i školu a zajistila uplatňování zákonů nové republiky.*“²⁵

Naštěstí konec války a vznik první republiky napomohl obci k návratu a upevňování české identity, kterou během války ztratila. Překvapivě se zjistilo, že v Šumvaldu žije mnohem více českých rodin, než se předpokládalo, a tyto rodiny byly pro obci požehnáním svou neumírající aktivitou a prací pro obec.²⁶

V poválečném období se obec rozvíjela velmi slibně také v oblasti kulturně-společenské, což dosvědčuje existence dvou organizací, které mají zajímavý přesah do volného času obyvatel.

V roce 1919 po válce začíná svou činnost v obci Národní jednota, kterou tvořili aktivní občané. Za úkol si kladla celkový rozvoj obce po stránce kulturní, státní či národní osvětu a nakonec se stala i pomocnou skupinou pro malé zemědělce. První předsedou organizace se stal pan Radkovský. Společně s vládním komisařem Lambertem Weinlichem se starali, aby obec dobře fungovala. Současně vzniká dne 29. února 1920 v Šumvaldu nová organizace Sokolská jednota. Jejím cílem bylo vést především mládež a děti k sportovním, kulturním činnostem a přitom zřizovat i střediska se zábavnou funkcí.²⁷

---

²⁴ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 15 – 16.

²⁵ OBEC ŠUMNÁ: Historie Šumné, stručná historie, [online], [cit. 2017-02-26]. Dostupné na: WWW:<<http://www.obecsumna.cz/informace-o-obci/historie/>>.

²⁶ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 34 -38.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 25 – 32, 74, 76.

„Rozhovor o událostech naší doby vedl k návrhu, aby v Šumvaldě byla založena Sokolská jednota. Ihned přihlásili se 42 členové. Po schůzi místního odboru Národní Jednoty pořádána ustavující schůze Sokola a zvoleni prvními jeho funkcionáři: starostou L. Weinlich, náčelníkem Jan Landa, jednatelem V. Čech, pokladníkem Vil. Košťál. Jednota přidělena župě Třebíčské.“²⁸

Obě organizace spolu výborně spolupracovaly, většinou člen jedné jednoty patřil i do druhé jednoty, a i přes některé problémy se zasloužili o žijícího kulturního ducha obce a její výbornou reprezentaci navenek. *„Brzy po založení Sokola utvořil se z obou jednot vzdělávací odbor a z mladých jejich členů s učitelstvem v čele divadelní odbor, oba soupeřily v tom, že nejen občanstvo vzdělávaly a pobavily, ale také přilákaly český lid i ze vzdálenějšího okolí a tím přispěly k sjednocení a posílení české věci.“²⁹*

V obci Šumná se tak v průběhu let nejvíce starala o volný čas dětí, mládeže nebo i celých rodin právě Tělovýchovná organizace Sokol. O obecné historii organizace Sokola neboli české obce sokolské, skládající se z jednot, která vznikla 16. února 1862, se uvádí, že je nejstarším takovýmto volnočasovým spolkem ve světě. Za vznikem stojí Dr. Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Je považována především jako sportovní organizace pro sportovce, kteří se neměli možnost věnovat sportu profesionálně.³⁰

„Tyrš sám pak pojav myšlenku sokolskou jako ideu, kterou lze nejlépe uskutečnovati tělocvikem, nepřestával nikdy ukazovati na velmi důležitou jednotnost a nerozdělitelnost těla a ducha. Volal-li, že jen ve zdravém těle zdravý duch, bylo by mu bývalo při železné jeho logičnosti protismyslem budovati v Sokole zvláštní organizační složku pro výchovu ducha a vedle výchovy tělocvikem.“³¹

Sokol byl velmi významným prvkem pro českou kulturu i politiku už od dob Rakouska – Uherska. *„Vlastenecké zaměření Sokola se projevovalo od začátku a jeho vystupování výlety v krojích, účast na národních slavnostech, veřejná cvičení aj. povzbuzovalo národní sebevědomí. Za 1. světové války měli sokolové velký podíl na vzniku československých legií a ve dnech převratu v říjnu 1918 udržovali pořádek ve*

---

²⁸ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 27.

²⁹ Tamtéž, s. 30.

³⁰ Srov. PLÉHA, J., SVOBODA, J.: *Co je sokol od historie po současnost*, Martínkov, [online], [cit. 2017-05-12]. Dostupné na: WWW:<<http://martinkov.cz/telocvicna-jednota-sokol-martinkov>>.

³¹ PELIKÁN, Jan: *Vznik, vývoj a cíle sokolské práce vzdělání*, Praha, nákladem Československé obce sokolské 1927, s. 4. ISBN neuváděno.

*městech. Často byli nazýváni naším národním vojskem. Sokolští představitelé - starosta Dr. Schneider a náčelník dr. Vaniček se stali organizátory nové čs. armády.*³²

Zlaté období nastává po roce 1918, kdy bylo zapsáno po celé republice přes milion členů. Organizaci podporovali a také do ní vstoupili oba meziváleční prezidenti. Organizace se nadále starala, v rámci jednot ve většině obcí, o celkový kulturní a sportovní život všech členů, a obohacovala i kulturní život všech spoluobčanů.³³

Obyvatelům Šumvaldu po úspěchu se založením organizací, ke štěstí chybělo dlouho žádané osamostatnění obce od nedalekých Štítar. Tyto snahy začaly již v roce 1905, první překážkou v té době se stala stavba hřbitova. Byl postaven na základě stanovené podmínky, že obec bude nadále spadat ke Štítarům.³⁴

Druhý pokus proběhl po válečném převratu. V osadě totiž žili především čeští obyvatelé a cítili se pod tlakem velké německé komunity ze Štítar. Podání žádosti proběhlo na konci dubna 1919. Celý proces se však neustále prodlužoval kvůli více napjatým vztahům mezi osadami. Během roku 1920 se žádostí zabýval Senát a žádost byla kladně vyřízena 17. prosince téhož roku. Šumvald se stal konečně samostatný. Nicméně k oficiální rozluce a vytváření konečných hranic, či vymezení majetku mezi obcemi docházelo až průběhu následujících let.³⁵

V roce 1921 zde proběhly správní volby. Prvním starostou byl zvolen již dříve zmíněný přednosta stanice Lambert Weinlich, který se těšil v obci velké přízni a měl velké zásluhy na osamostatnění obce. V té době žilo v obci okolo 250 Čechů a 150 Němců. To byly poslední zápisy do místní kroniky od pana Václava Čecha, který se v roce 1921 odstěhoval z obce za vzdálenou rodinou.³⁶

Obec v následujících letech žila poklidným tempem a rozrůstala se a nebylo zaznamenáno významných změn až do června v roce 1925, kdy byl zvolený nový starosta Josef Ambrož, správce školy a nový autor obecní kroniky. Během jeho

---

³² Sokol-cos.cz: *Historie sokol*, [online], [cit. 2017-05-12]. Dostupné na: WWW:<<http://mujweb.cz/sokolopava/hist-sokol.htm>>.

³³ Srov. Sokolská župa plukovníka Švece Jihlava: *Stručná historie sokola*, [online], [cit. 2017-05-12]. Dostupné na: WWW:<<http://www.zupaplksvece.estranky.cz/clanky/strucna-historie-sokola.html>>.

³⁴ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 34.

³⁵ Srov. tamtéž, s. 35 – 37.

³⁶ Srov. tamtéž, s. 35 – 38.

působení v obci byla postavena již dříve zmíněná a významná městská škola, díky které se Šumvald stal místem značného pokroku. I díky tomu a věhlasné vlakové stanici se nesporně velkou událostí stala návštěva kraje prvním prezidentem Československa, Tomášem Garriguem Masarykem, s dcerou Alicí po místních krajních městech, jako Brno či Vranov, kde se začala budovat přehrada, a zavítali i na vlakovou stanici v Šumvaldu. Návštěva se uskutečnila 21. června 1929. Obec se na tuto událost připravovala s velkou radostí a záplem. Přivítala státní návštěvu na vlakovém nádraží, kde se hosté po předání darů a řeči pana starosty podepsali do obecní kroniky a byly zhotoveny pamětní fotografie. V kronice je zaznamenáno i datum smrti pana prezidenta Masaryka s poznámkou, že občané byli v hlubokém žalu.³⁷

Po roce 1930 se v obci projevila hospodářská krize. Přinesla s sebou nemilé změny pro zemědělce. I přesto, že se projevila jen v malé míře, zemědělci se ocitli v tísní, protože se jim nedostávalo půdy a zároveň tak ztráceli finance potřebné k úhradě pronajatých pozemků. Skoro polovina hospodářů přišla o cenné živobytí, a ani následná pozemková reforma nepomohla tento stav zachránit. Některé další problémy s nezaměstnaností vyřešila stavba přehrady ve Vranově, kam přesídlilo a získalo práci několik obyvatel.³⁸

Významné problémy v obci nastaly ve 30. letech 20. století, začaly se rapidně měnit vztahy mezi českou a německou komunitou v obci. Během sčítání obyvatel dosáhla obec vytouženého statusu české obce, počet občanů vzrostl na 517 a byla zde malinká žijící skupina německých občanů. Od roku 1933, kdy se Hitler dostal postupně k moci, se názory v obci změnilly, což potvrdily i volby v roce 1935, kde mezi českými politickými stranami měli velký úspěch hlavně ty německé. Vlivem toho upadal i český duch obce. Klidné vztahy se pomalu zhoršovaly a čeští obyvatelé si uvědomovali, že Šumvald, který byl pohraniční oblastí, jako ostatní okolní obce, se stal místem, kde německá politika postupně nabývala na oblíbenosti a ztěžovala život všem českým obyvatelům.³⁹

Roku 1937 roste vliv německé politické strany Sudetendeutsche Partei, zkráceně SDP. Místní Němcům se dobře spolupracovalo s okolními rakouskými obcemi

---

³⁷ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 57 – 67, 73.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 73 – 76.

³⁹ Srov. tamtéž, s. 71,77.

a z Německa tak proudily přes Rakousko jak rozkazy tak i například zbraně. České obyvatelstvo se začalo připravovat na problematické roky. V roce 1937 byla založena Národní garda, přímo v obci pro zvýšení branné pohotovosti a o rok později je založena civilní protiletectká obrana. Stát se taky všemožně snažil vyjít vstříc německým obyvatelům, v souladu se zákony se snažil zpříjemnit jim životní podmínky, ale ani to nepomohlo.⁴⁰

21. května 1938 proběhla částečná mobilizace, někteří hlavní příslušníci SDP ze Šumvaldu a z okolí byli zatčeni, byly zabaveny zbraně a jiné pomůcky, avšak po skončení akce byli aktéři puštěni na svobodu. Od srpna toho roku SDP přijímala nové členy. I v Šumvaldu vstoupila do strany téměř celá německá komunita. Přispěl tomu i fakt, že Štítary byly německé a Šumvaldská komunita Němců stále neuznávala odloučení obcí, a o to víc stěžovala českým občanům poklidné soužití. 10. září 1938 bylo vyhlášeno obsazení hranic jednotkami Stráže obrany státu, neboli SOS, což byli aktivní občané obcí, kteří se snažili ve spolupráci se státem kontrolovat konfliktní území. Situace se však vyvíjela rychle. Už v září tehdejší prezident Beneš nařizuje úplnou mobilizaci. Češi prý poctivě vstupovali do služby státu, avšak Němci nikoliv, většinou zběhli do Rakouska a zařadili se mezi jednotky Freikorps v Rakousku.⁴¹

Okupace našeho území německými jednotkami začala 8. října 1938, většina populace Šumvaldu zdárně utekla na území, která nebyla Němci okupována. Uvádí se, že se to podařilo asi 70% obyvatel. Šumvald a okolní obce byly odtrženy a přiděleny k Německu a souhrnně nově nazývány jako Sudety. Ti občané, kterým se nepodařilo utéci, zažívali vskutku těžké časy režimu, v němž byla spousta lidí i zastřelena. Během této situace Edvard Beneš rezignoval na post prezidenta a nedlouho poté byl od 15. března 1939 zřízen Protektorát Čechy a Morava.⁴² Autor připsal i menší zásadní poznámku „*Uvádím tento stručný historický nástin, poněvadž tyto události měly bezprostřední vliv na osudy Šumvaldu. Znamenaly odtržení obce od národního těla, zničení dvacetileté budovatelské práce již českého Šumvaldu a více než šestileté odtržení od Československé republiky.*“⁴³

---

⁴⁰ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 77 – 78.

⁴¹ Srov. tamtéž, s. 78 – 79.

⁴² Srov. tamtéž, s. 79 – 80.

⁴³ Tamtéž, s. 79.

Vznik samostatné republiky znamenal velké změny nejen pro obec samotnou, ale také pro místní školství. Občané se myšlenky na českou školu v obci rozhodně nevzdali a po první světové válce nastala ta správná doba pro podniknutí potřebných kroků.

2.2 Šumenské školství v meziválečné období

Rodiny v obci po vytouženém osamostatnění nelenily a začaly znovu usilovat o první českou školu v samotné obci. Dočteme se, že zde žilo v roce 1919 51 českých žáků, 17 německých a 7 ze smíšených rodin. Byla tedy podaná žádost o zavedení české školy namísto německé. Dne 20. března v roce 1919 bylo žádosti vyhověno. Napomohlo tomu i několik skutečností, německá škola zastavila svou činnost v roce 1918 a zanikla. Výhodou byly i dvě nedaleké německé školy. Rodiče, kteří trvali na německé výuce, tam mohli své děti přihlásit. V neposlední řadě se konečně uvolnila budova školy, vojáků už nebylo potřeba a mohli se vrátit do svých domovů. Netrvalo dlouho a dne 24. března 1919 se děti konečně dočkaly své první české školní výuky. Výukou a správcem školy byl pověřený po výsledcích z konkurzu, pan Josef Ambrož, který se časem vypracoval i na starostu obce.⁴⁴

Následující rok začal své působení na škole jako ředitel pan Stanislav Ošťádal, který předtím pilně pracoval ve Vranovské Vsi, obec v nedalekém okolí, kde byla zřízena prvotní česká škola. Tento talentovaný pán se zapsal svými činy do historie školství v místní obci, byl to on, kdo stál i za myšlenkou založit potřebnou větší měšťanskou školu. Nebylo osoby v budoucnosti, která by o něm neslyšela. Vykonal toho opravdu pozhnaně a dalo mu velké práce, než se dočkal vytoužených úspěchů při stavbě školy.⁴⁵

Původní česká škola se stala splněným snem pro všechny české rodiny v dané oblasti a hojně své děti k české výuce přihlašovali. Vzhledem k tomu, že počet žáků se neustále zvyšoval, budova se podrobila řadě rekonstrukcí pro zajištění většího počtu tříd. Nakonec se vyučovalo především po domech, které byly od místních k výuce nabídnuty za nájemný poplatek.⁴⁶ Působily však značné problémy. *„Místnosti školní nevyhovují ani po stránce zdravotní ani po stránce pedagogické. Jsou nevhodné,*

⁴⁴ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 18 – 24, 64.

⁴⁵ SokA Znojmo, Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971, strana neuvedena.

⁴⁶ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 20 – 24.

poněvadž pro školu nebyly stavěny. Mimo to školní práci značně překáží jejich vzájemná vzdálenost. Č. 77 jest od hlavní budovy vzdáleno 533 m a č. 13 opačným směrem 356 m. Má-li učitel přejíti z č. 77 do č. 13, musí vykonati téměř 1 km cesty. Na překážku práci je, že na žáky, pro okolnost shora uvedenou, není možno vykonávati žádný dozor. Jest proto nejvyšší čas, aby se začalo se stavbou účelné budovy školní.⁴⁷ Místní českou školu navštěvovali žáci nejen z Šumvaldu, ale i z okolních obcí: Vracovice, Milíčovice, Vranov, Štítary, Vranovská ves, Olbramkostel, Pavlice, Prokopov, Blanné, Grešlové Mýto a Ctidružice.⁴⁸

Řešení nové školy bylo stále v průběhu. Nadcházející léta proběhla v duchu shánění pozemků a financí pro zřízení školy, která by konečně kapacitně i pedagogicky vyhovovala všem. V říjnu 1923 byly vybrány vhodné územní celky v ceně asi 4000 Kč a 2. listopadu byl odevzdán stavební plán a důvody pro stavbu.⁴⁹ „V programu stavebním navrženo postaviti 4 učebny s 1 rezervní pro případnou pobočku, kreslírnu s kabinetem, fyzikální učebnu s kabinetem, tělocvičnu se šatnou a s jevištěm pro žákovská divadla, ředitelnu, sborovnu, kabinet země a dějepisný, kabinet přírodopisný, dílnu a pracovnu pro ženské ruční práce, školní kuchyni, aby škola mohla vyplniti úplně svůj úkol i v nově zavedených předmětech: chlapecké ruční práce a domácí hospodářství pro děvčata. Dále navrženo zříditi v budově byt pro ředitele a byt pro školníka. Aby škola i zdejší menšině mohla prospívati, navrženo zříditi v budově jednu místnost pro místní mateřskou školku.“⁵⁰

Stavba školy je započata až 15. září 1926. Pozemky se nacházely v blízkosti vlakového nádraží, což ocenili všichni dojíždějící z okolí. Část z vlastních pozemků nabídl pro stavbu i samotný ředitel Ošťádal. Komplikace s sebou přinesla podzemní voda, která byla odvedena do obecní říčky. Plánovaný termín dokončení byl před začátkem školního roku 1927/1928, výstavba se však zpozdila. Ten slavný den nastal až v květnu 1928. Budova žákům a pedagogům začala sloužit od následujícího školního roku. Byla prý moderní a plně splňovala kritéria, které byly požadovány. Ušetřilo se tak spousta peněz, které se dříve utratily za různé pronájmy prostorů pro výuku.⁵¹ „Důležitou událostí pro Šumvald i okolí bylo zřízení měšťanské školy v Šumvaldě, pro

⁴⁷ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971. Strany neuvedeny.

⁴⁸ Srov. tamtéž.

⁴⁹ Srov. tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

niž vystavěna krásná budova u nádraží. Slavnostní otvírání budovy konáno v červnu 1928, uvítací proslov měl starosta obce Josef Ambrož, řídící učitel školy.⁵² Na Šumné tak od té doby sloužila potřebám obce, škola obecní a měšťanská. Touto slavnou událostí byl ukončen celkový vývoj školství v obci.

Z předešlých informací již víme, že vzniklá česká škola pro všechny děti byla splněným snem mnoha občanů v místním okrese. Pro připomenutí, česká výuka byla v obci zahájena již 24. března 1919 v budově bývalé německé školy a současně probíhala i v nedaleké Vranovské Vsi, kam docházelo nejvíce žáků, k výuce od září 1919 zde bylo zapsáno více než 60 dětí.⁵³

Školní kronikář poprvé zaznamenává výuku v obci Šumvald pro školní rok 1921/1922, kam byla přesunuta po osamostatnění obce od Štítar roce 1920. V tomto školním roce bylo k výuce zapsáno 71 žáků ve dvou třídách. V následujících letech počet žactva výrazně přibýval a po dlouhou dobu se vyučovalo ve čtyřech třídách, kde jedna třída zahrnovala zhruba 35 žáků. Avšak maximální počet žáků, které škola byla schopna kapacitně pojmout, se pohyboval okolo 30 osob. Výuka tak probíhala, jak již víme, i v různých mimoškolních prostorách, to se pak vyřešilo postavením nově školy. Ředitelem byl jmenovaný pan Stanislav Ošťádal, řídícím učitelem byl pan Josef Ambrož, osazenstvo učitelů se však během let značně měnilo.⁵⁴

Žáci se během školních let věnovali klasické výuce českého jazyka, čtení, počítání, základy přírodních a vlastivědných oborů. Dostalo se jim vzdělání i v hudební, či tělesné výchově. V rámci školní výuky bylo podniknuto každoročně několik výletů, sportovních akcí. Přípravovali také program pro různé slavnosti, například na říjnové výročí založení Československé republiky. Měli možnost hrát ve školním divadle a učit se pracovním dovednostem, jako šití, různé vyrábění, či zahradničení a úpravy pozemků. Žáci i učitelé se stávali členy tělovýchovné organizace Sokol, který pracoval nejen ve středisku, ale i při škole.⁵⁵

---

⁵² Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 64.

⁵³ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971, strana neuvedena.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Srov. tamtéž.

3. Obec Šumná během 2. světové války a v době poválečné do roku 1948

3.1 Obec ve sledovaném období

Kronikář nám zmiňuje zpětným pohledem zážitky toho, co se odehrávalo během druhé světové války. „Přes okupaci byl život šumvaldských Čechů zlý. Němci v nich viděli nenáviděný živel a chtěli se jich zbavit za každou cenu. Češi byli střeženi, kam chodí, s kým mluví, i vzájemné návštěvy museli omezit, aby nedali Němcům příčinu k pronásledování. Na některé Čechy byl činěn hrubý nátlak, aby přijali německou národnost, velická většina však odolala a zůstala češtví věrna. Čechové v Šumvaldě, jak i všude jinde byli jen živlem trpěným, využíváni pracovní, pokládáni za méněcenné a po vítězném ukončení války mělo být s nimi definitivně zúčtováno jako s národem, přesně podle plánů, které předložili v Berlíně K. H. Frank a Neurath a jejichž obsah známe z norimberského soudu nad vedoucími německé říše.“⁵⁶ Pokud občan patřil mezi členy Národní gardy nebo Sokolské jednoty a nezachránil se útekem do jiné země, měl velký problém, právě tito členové vyvíjeli největší snahy o aktivní práci v odbojích pracujících proti režimu.⁵⁷

Šumvald zažil časy zlé a kruté, jako každá obec pod nadvládou nacistického režimu, který nakonec neuspěl. Duch češtví a odvahy žil v lidech dále. Život v obci i přes válečné období, plné krvavých incidentů a netolerance, pokračoval ve víře, že den, kdy Němci budou vyhnáni a jejich krutost odejde s nimi a Češi budou zachráněni, se blíží.⁵⁸

Autor velmi radostně líčí okamžiky, kdy dne 5. května 1945 byla osvobozena Praha Sovětskými vojsky. Šumvald byl osvobozen z 8. na 9. května ve stejném roce rojnicí osvoboditelů doprovázených těžkou technikou, tanky, postupujícími od Štítar. Původní německé obyvatelstvo se prý pokoušelo obnovit předválečné přátelské vztahy, nicméně nemělo žádnou šanci na úspěch. Čeští obyvatelé, kteří přežili hrůzy války, neměli nejmenší chuť na vytvoření žádného příměří. Německé rodiny musely neprodleně opustit české pohraniční oblasti a vzdát se svých domovů a majetku, který byl většinou rozdán nebo prodán okradeným a chudým českým obyvatelům

---

⁵⁶ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 82.

⁵⁷ Srov. tamtéž, s. 82

⁵⁸ Srov. tamtéž, s. 80 – 83.

v pohraničních obcích, kteří přišli o majetky během války. Odsun německých občanů ze Šumvaldu trval až do 28. října 1948.⁵⁹

Po skončení války a odsunu německého obyvatelstva se obec ocitla v zuboženém stavu. Nicméně občané, kteří před válkou opustili své domy, se vraceli zpátky a byl zaznamenán i vysoký nárůst obyvatel nových. Schopní občané usilovně pracovali na obnově obce do předválečného stavu. Následující rok 1946 již obec fungovala skoro jako před válkou. Do čela ČSR se vrátil prezident dr. Edvard Beneš, který pracoval pro zemi během války z exilu.⁶⁰ V obci Šumná v té době proběhla volba předsedy Místního národního výboru a nové uspořádání polických stran a zástupců s následnými volbami.

„Po zemřelém předsedovi Ant. Šlosrovi, jehož zásluhy obec ocenila, neboť byl starostou obce od roku 1929 s přerušením v době okupace skoro do konce roku 1945, byl zvolen předsedou obce místního národního výboru Jan Stuchlík. Po něm se stal předsedou Matěj Kliner, hostinský v Šumvaldě. Dne 26. května 1946 byly provedeny volby do Ústavodárného národního shromáždění. Podle košického programu byly po našem osvobození 4 strany: komunistická, národní socialistická, lidová a soc. demokratická.“⁶¹ Při volbách s počtem 119 hlasů dominovala strana komunistická.⁶²

V roce 1947 proběhla zásadní změna v názvu obce, která byla dříve již několikrát občany žádaná. Stávající oficiální název Šumvald, německy Schönwald se stal nepřijatelným jménem pro českou obec, především kvůli místu, kde vládl český duch, ale zatím nebylo žádostem vyhověno. Dočkali se v roce 1947, kdy je konečně i státem navrhnuo přejmenování obce. Návrhů na nový název bylo hned několik. Objevily se nápady jako Zálesí, Lesňany, Slavětín a jiné, nakonec se občané domluvili a název se pouze poupravil. Obec nesla od května 1947 nově jméno Šumná, paradoxně se však stále někdy užívalo v lidové řeči názvu Šumvald.⁶³

---

⁵⁹ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 80 – 84,86.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 83 – 85.

⁶¹ Tamtéž, s. 85.

⁶² Srov. tamtéž, s. 85.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 91.

Obec se začala připravovat i na stavbu místního rozhlasu. Návrh byl podán v březnu 1947 a poté odsouhlasen místním národním výborem, vybudován byl však až během následujících let.

Konec 40. let 20. století se nese ve znamení změn a celostátního hospodářského plánu pro zvýšení životní úrovně všech občanů. Dopadl však celkem nešťastně. Byl narušen pětíměsíčním suchem v celé republice, které ničilo úrodu a komplikovalo povinnosti zemědělců ke státu. Šumná byla jedna z mála obcí, která dvouletý plán nakonec splnila. Nicméně konec roku probíhal bouřlivým způsobem. Objevila se spousta neshod mezi občany v důsledku bídy díky špatné úrodě z období sucha. Světlym bodem se stal dar dodávky žita ze Sovětského svazu. Zajistil ji předseda vlády Klement Gottwald. Toto období sucha a jeho dopady na úrodu zřejmě ovlivnilo politické smýšlení občanů.⁶⁴

Nálada v obci v té době probíhala v duchu velkých politických změn. Edvard Beneš byl v té době velmi nemocný a v republice po dlouhém suchu zůstalo spousta oblastí bez úrody. Nakonec přišlo i plno lidí o živobytí. Vše vedlo k nespokojenosti. Problémem se staly politické vztahy s východními a západními mocnostmi. To vyústilo k rychlému převratu politiky. Ministři ve vládě viděli, že mají pouze jedinou možnost, podat demisi, kterou sepsali a přednesli prezidentu Benešovi, jehož přáním bylo, aby ČSR se stala demokratickou, nezávislou zemí, což pod vlivem Sovětského svazu nebylo zcela možné. V únoru proběhl politický převrat, kdy se do čela postavila bezkonkurenčně Komunistická strana Československa.⁶⁵

„Rok 1848 přináší našim zemědělcům zrušení roboty, rok 1948 přináší našemu pracujícimu lidu vše, oč po desetiletí bojoval: rozhodující podíl v účasti na správě státu. Teprve únorové události 1948 dávají skutečnou náplň naší republice jako lidově demokratickému státu.“⁶⁶ „V únoru 1948 ohlásil tehdejší náměstek předsedy vlády dr. P. Zenkl demisi všech ministrů. Ve vládě zůstali ministři KSČ a soc. demokracie a tento vládní sbor reprezentoval ještě přes 50% voličiho lidu podle květových voleb z r. 1946. Dne 22. února na shromáždění lidu na Staroměstském náměstí předseda vlády Kl.

---

⁶⁴ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 87 – 88, 90, 93 – 95. Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

⁶⁵ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 96 – 97.

⁶⁶ Tamtéž, s. 96.

Gottwald objasnil situaci a žádal kategoricky nepřipustění odstoupivších ministrů do nové vlády obnovené Národní fronty. ⁶⁷

Demise byla prezidentem Benešem přijata a komunisty byla vytvořena vláda nová. 14. června 1948 byl dočasný předseda vlády, člen komunistické strany Klement Gottwald, zvolen za nového a prvního dělnického prezidenta. Stalo se tak, protože dr. Beneš byl nucen ze zdravotních důvodů odstoupit z prezidentské pozice, nedlouho poté i skonal.⁶⁸

Velké změny zasáhly i místní školství, takovou největší změnou, respektive hlavním úkolem vedení školy bylo obnovit českou výuku a celkově dát školu i školství do stavu v jakém se nacházela před druhou světovou válkou.

3.2 Vývoj místního školství

Česká škola byla Němci vnímaná jako ryze český úspěch občanů a považovali ji za důkaz, že obec není nakloněna nacistické ideologii. Jejich tvrdému a nelaskavému chování byly vystaveny i místní děti. Bylo těžké je před nacisty ochránit. České školy byly uzavřeny a poničeny již v den příchodu Němců, 7. října 1938. Všichni museli začít navštěvovat školu německou v Blížkovicích, kde vládl přísný řád. Šikana i fyzické postihy od německých spolužáků a učitelů byly na denním pořádku. Děti byly vedeny k nacistickým myšlenkám o jednotné německé říši, měly týdně osm hodin němčiny, a pár hodin češtiny, česky však promluvit mezi sebou nesměly. Zpívaly německé písně a byly nuceny zvedat pravou ruku k pozdravu. Je doloženo autorem, že děti utrpěly po stránce fyzické i duševní.⁶⁹

Poválečné podmínky a změna politického režimu měly vliv i na školství a volnočasové aktivity zavedené v obci. Česká škola v obci válku přežila, nicméně byla značně poškozena a následovaly tak drahé opravy. Jen ty malé základní opravy stály na obou školách skoro 33 tisíc korun, konečná suma přesahovala 300 tisíc korun, opravy byly ukončeny v roce 1948. Ředitelem byl jmenovaný pan Jaroslav Švejda. Školníkem se stal pan František Parůžek, který byl velmi nápomocný při všech opravách. Výuka tak mohla začít již 5. června 1945, do konce června bylo ve škole již přes 60 žáků a

---

⁶⁷ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 96 – 97.

⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 97 – 98.

⁶⁹ Srov. Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

v mateřské školce zapsáno 12 dětí. Následující školní rok vypadal veseleji a škola začínala už 2. září 1945. Nebyl však dostatek učitelů a vyučovalo se tak na obecní škole ob den a na měšťanské běžela výuka jen ve třech třídách, žáků bylo přihlášeno přes 200. Výuka probíhala ve třech třídách měšťanské školy a jedna třída se nacházela v obecní škole. Některé předměty dříve povinné se staly pouze dobrovolnými kurzy, například šití na stroji či náboženská výchova a jiné. Škola tak s radostí vyučovala své svěřence a několikrát prošla novými stavebními úpravami.⁷⁰

---

⁷⁰ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

4. Vývoj obce, školství, aktivit a volnočasových organizací v letech 1948 - 1990

4.1 Stručně k dějinám obce v době komunistické totality

Revoluční rok 1948 je i pro obec Šumná obdobím plným změn a pokroku. Vznikla zde řada kulturně společenských aktivit a spolků, které významně ovlivňovaly život obce až do roku 1990. Stále v obci fungovala Národní jednota a volnočasový spolek Tělovýchovná jednota Sokol, která však prošla řadou změn, aby vyhovovala požadavkům státu na výchovu mladé generace.

Takovým prvotním novým sdružením se stalo Jednotné zemědělské družstvo, JZD. Pomohlo v první řadě malým a středním zemědělcům, kteří se těšili, že práce bude vylepšena o nové technologie, které nevyžadují tolik pracovní síly. Ze začátku se však zemědělské družstvo kladným reakcím příliš netěšilo. Ti, kteří měli velké pozemky, a v živnosti se jim dařilo, nechtěli své živobytí přepsat do společného vlastnictví. Až při žních, kdy bylo nařízena kolektivní spolupráce, se ukázaly klady JZD, a netrvalo dlouho a bylo zřízeno v obci. Dne 16. července proběhla schůze členů, kde byly ustanoveny cíle, kterých chtěli společně dosáhnout. Například společná starost o dobytek nebo výsadba ovocných stromků. Od 25. července JZD začalo svou činnost v obci. Ze začátku měl provoz značné problémy, ty se v průběhu let řešily a byly překonány. Družstvo se časem stalo i občasným přispívatelem finančních obnosů pro místní školu a Pionýrskou organizaci a jejich aktivity, místní mládež často docházela na brigádu, kterou JZD nabízelo.⁷¹

V obci byla znovu realizována činnost Svazu československého sovětského přátelství pod vedením pana Stuchlíka. Po přijetí přihlášek se zde pohybovalo okolo 100 členů. Většinou pořádali slavnosti na počest významných sovětských politiků, či se scházeli na přednáškách nebo sledovali dokumenty z kulturní historie. S tím souvisely snahy o otevření místního kina. Upravily se pro něj prostory v místním hotelu a dne 9. prosince 1950 byla činnost kina slavnostně zahájena. Bylo zde možné zhlédnout české i zahraniční filmy.⁷²

---

⁷¹ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 113,114,123, 124, 125, 133, 134., Pamětní kniha Šumvald II, 1880 – 1990, s. 329., Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

⁷² Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 115, 130, 211.

V obci se nacházela i místní knihovna. Byla sice na nějaký čas zavřena, ale podařilo se ji znovu otevřít a uvést k životu, protože občané měli velký zájem na jejím otevření. Snažili se, aby obsahovala početné sbírky knih, těžko se však sháněly, neboť nebyly v té době pořád dostupné jako dnes. Obec však navštívil pan Frey, ředitel Ústřední knihovny v Praze, který měl v obci na podzim úspěšnou besedu pro děti, během ní přislíbil náležitý dar. V prosinci nechal věnovat místní knihovně darem přes 200 kusů knih.⁷³ Místní knihovna se v obci neustále těšila velké návštěvnosti, knižní fond se každým rokem rozšiřoval a i počet stálých čtenářů narůstal. Do roku 1990 zde proběhly cenné diskuse, besedy a sezení nad knihami. Fond narostl asi na tři a půl tisíce svazků knih odborné literatury i beletrie. Například jen během roku 1990 proběhlo 1240 výpůjček, do té doby se stihla zaregistrovat víc než polovina místních občanů.⁷⁴

Ženy měli svůj vlastní sbor, kde se scházely a pomáhaly například při žních. Začaly se starat i o zvelebování obce, zvláště v letních měsících, kdy byla Šumná hojně navštěvována turisty i z dalekého okolí. V roce 1958 se v rámci schůzek ženy projevíly zájem o ruční práce, v důsledku toho byly pro ně pořádány kurzy šití a časem vznikl i samostatný spolek pro ruční práce. Zhotovené výrobky ženy darovaly různě do školky, škol nebo je prodaly na obecních trzích při slavnostech.⁷⁵

Svoji činnost v obci po 1948 začíná i Svaz pro spolupráci s armádou, takzvaný SVAZARM. Jeho činnost je směřována na mládež a probíhá ve vzájemné spolupráci se školou, Tělovýchovnou jednotou Sokol i pionýrskou organizací, kdy nejlepších výsledků dosahují od 60. let 20. století.⁷⁶ Jejich zázemím se stal areál vybudované střelnice. Činnost svazu zahrnovala nejrůznější závody branné zdatnosti, střeleckých dovedností. Pomáhali na brigádách, během nichž pomohli opravit například MŠ. V rámci své činnosti nabízeli všem získat řidičská oprávnění a vlastnit řidičský průkaz všech dostupných skupin vozů.⁷⁷

V roce 1953 se zakládá v obci Osvětová beseda. Měla za úkol spolupracovat s ostatními organizacemi na zvelebování obce, přípravách programů pro kulturní a slavnostní sešlosti. Pořádali také besedy, přednášky, celkově obstarávali kulturní chod

---

⁷³ Srov. Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 92,93,104 – 105.

⁷⁴ Srov. Pamětní kniha Šumvald II, 1880 – 1990, s. 211 388.

⁷⁵ Srov. tamtéž, s. 137, 143, 196.

⁷⁶ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

⁷⁷ Pamětní kniha Šumvald II, od s. 12.

obce.⁷⁸ Občané se pravidelně scházeli, místní rada občanů pro ně pořádala každý čtvrtek besedy na různá témata, či pozorovali krátké dokumenty. V obci je zaznamenán i pokrok. Ve většině domácností byla časem k dispozici televize, což se projevilo na menším počtu návštěvníků do kina i diskuzních setkání. Spolupracovali s divadelními soubory v obci a vytvořili každoročně několik dramatických inscenací.⁷⁹

Poslední takové velmi aktivní uskupení v obci, bylo sdružení dobrovolných hasičů. Vzniklo již během první republiky, kdy primárně řešili požáry a jiné přírodní katastrofy. Po válce se jeho činnost výrazně změnila. Věnovali se protipožární ochraně, výcviku a prováděli protipožární kontroly, Specializovali se především na práci s dětmi a mládeží, se kterými se účastnili okrskových cvičení a závodů. Každoročně pod záštitou organizace pořádali pro občany a rodiče posvícenské zábavy a ples. Dále spolupracovali také s pionýrskou organizací a Místním národním výborem.⁸⁰

4.2 Vývoj školství a mimoškolních aktivit

Školství prošlo významnou změnou v roce 1948 po nástupu komunistického režimu. Jak je známo, vzdělávací instituce měly velký podíl právě na osvětě občanů už od útlého věku, což bylo i hlavním cílem politiky, aby mladá generace byla vychovávána v duchu stranických zájmů. 25. března toho roku je vydán nový školský zákon a závazně platným od 1. září 1948.⁸¹ „V důsledku uzákonění požadavku jednotné školy stal se Šumvald sídlem střední školy. Ředitelství střední školy a učitelský sbor činí po stránce věcné i vnitřní náplně vše, aby nová škola vychovala budoucí občany pro lidově demokratický režim v duchu nových učebních osnov.“⁸²

Nově střední škola funguje nadále v obou budovách, zůstává dramatický kroužek, nově přibývá také pěvecký sbor. Je zavedena žakovská organizace, z ní se utváří následně Pionýrská organizace, která obstarává výzdobu při oslavách, chodí pomáhat na brigády, stará se o pozemky a zahrady, má na starosti sběr různých recyklovatelných materiálů a přírodnin. Vytváří také školní divadelní inscenace. V pionýrské organizaci působí i učitelé a další aktivní občané z obce a pracují s dětmi i

⁷⁸ Srov. Pamětní kniha Šumvald II, s. 146, 154.

⁷⁹ Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 210.

⁸⁰ Pamětní kniha Šumvald II, od s. 13.

⁸¹ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

⁸² Pamětní kniha Šumvald 1918, s. 104.

ve volném čase. Na škole vzniká nově Sdružení rodičů a přátel školy, takzvané SRPŠ, kde se mezi členy nacházeli především rodiče žáků, jak vyplývá z názvu organizace. Ti se pravidelně scházeli na diskusích, vedoucích ke zlepšení výuky a školní reputace. Organizovali i různé aktivity, které měli podpořit školu a případně zajistit potřebné finance.⁸³

Poslední významnou změnou ve školství se stalo zavedení základní devítileté školy, zřízeno od školního roku 1959/1960. Žáci museli splnit devítiletou školní docházku na základní škole. V roce 1961 se změnil oficiálně i název školy, ze střední koly Šumná na Základní devítiletá škola v Šumné.⁸⁴ „V tomto školním roce byla škola rozšířena a 9 tříd. Docházka do ní je dobrovolná.“⁸⁵

Na škole také celou dobu v nabídce pro žactvo dominují čtyři kroužky a to divadelní, ruský, kde se děti učili cizímu jazyku, dále „stolařský“, kde se především chlapci učili dovednostem při práci se dřevem a nakonec kroužek zahradnický.⁸⁶

V průběhu 70. a 80. let 20. století je výrazně rozšířena nabídka tělovýchovných soutěží, branných, výtvarných a odborných olympiád, při kterých škola zaznamenávala značné úspěchy svých žáků. Účastnili se přírodovědných a matematických olympiád, historických, jazykových, zdravotnických, sportovních a výtvarných soutěží.⁸⁷

Žákům i jejich rodičům, či prarodičům byl nabízen i bohatý program aktivit, které probíhaly ve volném čase. Nejvíce aktivními byla Tělovýchovná jednota Sokol a Pionýrská organizace.

Tělovýchovná jednota Sokol, která byla sice v rámci totalitního režimu upravena, ale nadále měla na starosti nejen sportovní aktivity všech občanů.

O Tělovýchovné sokolské organizaci a její kulturní činnosti se autoři zmiňují vždy v kulturní sekci obce, či ve školní kronice v každoročním přehledu. Jednota vyniká především v přípravě a pořádání cvičících programů, sportovních akcích, divadelních

---

⁸³ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Srov. tamtéž.

⁸⁷ Srov. Pamětní kniha Šumvald II, s. 323.

představeních a jednou za čas se účastní či jsou aktéry sokolských spartakiád a sletů všech jednot z republiky.⁸⁸

Organizace měla velký vliv na osvětu občanů, vedli řadu odborných diskusí a zajišťovaly i případné přednášky na odborná témata. Pomáhali shánět také odborné knihy pro sekci v knihovně, aby splňovala nároky všech svých čtenářů. Po roce 1948, byl Sokol většinou státem neakceptován a některým jednotám byla v republice zastavena činnost. Stalo se také, že někteří členové byli politicky stíháni. Dobrou zprávou je, že v obci Šumná jednota Sokol nikdy během let nezanikla, byla však státem kontrolována a řízená, aby aktivity splňovaly požadavky kladené státem. Stát nebyl dvakrát nadšen z osvětové činnosti Sokola, proto se stala hlavní náplní pro dlouhá léta jednoty pouze tělovýchova a cvičení, jak při škole, tak i v prostorách sokolských kluboven. Dále se pořádaly tělovýchovné spartakiády a vystoupení, čímž přispívala jednota každoročnímu dění v obci, například při slavnostech a jiných významných událostech.⁸⁹

Přes velká omezení činnosti, které ji po převratu postihla, stále patřila Tělovýchovná jednota Sokol mezi organizace s největším aktivním přístupem v obci. Dříve, před nástupem komunismu, měl velký úspěch sokolský divadelní spolek, který si každoročně připravil několik báječných dramatických vystoupení i pro široké okolí. Po převratu členové v divadle pokračovali, ale postupně začalo spadat pod vedení školy, Socialistický svaz mládeže a nově vytvořenou Osvětovou besedu. Ta zpočátku vytvářela velmi oblíbená scénická představení, právě ve spolupráci se Sokolskou jednotou. Tělovýchovná jednota Sokol během let zaznamenala bohužel rapidní průběžný pokles členů, ale i tak byla stále aktivním a obohacujícím článkem obce. Od 70. let již připravovala pouze spartakiády. Veškeré dění v obci měly na starosti jiné spolky. Nutno říci, že i přesto členové Sokola plnili své závazky vůči obci na výbornou a za celý čas s nimi nebylo nutné řešit žádný spor. Organizace pokračuje i po roce 1989, kdy procházela opět proměnou, obnovila svou činnost a stala se skupinou, jakou byla na vrcholu v období první republiky. Je takovou malou zvláštností, že se autoři v průběhu let spisování kronik, nikdy během popisu aktivit organizace nezmínili o jiných

---

⁸⁸ Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

⁸⁹ Tamtéž.

sokolských jednotách, kterým byla ukončena činnost, či měly jiné politické problémy. Zřejmě to byl důsledek politického režimu a jeho vlivu na autory kronik.⁹⁰

Druhá, ale s největší volnočasovou nabídkou v obci a působila i při škole, byla Pionýrská organizace, která měla značný podíl na výchově dětí a na určování jejich volného času po roce 1948. Politická ideologie si především potřebovala zajistit dohled nad výchovou dětí a mládeže. S tím souviselo zavedení jednotné socialistické organizace, která byla uplatňována ve všech zemích Sovětského svazu, takzvané Pionýrské organizace socialistického svazu mládeže, PO SSM.⁹¹

Tato Československá organizace čerpala praktiky přímo z Ruské volnočasové instituce založené tehdejším ruským prezidentem Leninem, která vycházela z praktik kolektivismu Marxe.⁹² „*První oddíly s názvem „pionýrské“ na našem území (respektive na Slovensku) začaly vznikat prakticky ihned po osvobození Rudou armádou. V Čechách a na Moravě se však nejprve pionýrská myšlenka příliš neuchytila. Po komunistickém puči v únoru roku čtyřicet osm hledala komunistická strana jednotnou organizaci, která by jí umožnila získat vliv na mládež.*“⁹³

„*Důležitým datem pro výchovu ve volném čase byl 21. duben 1948, kdy byl přijat zákon o jednotné škole, v němž bylo stanoveno, že jedině stát má právo zřizovat domovy a družiny mládeže jako zařízení výchovná a sociální. To znamenalo v první řadě položení základů pro rozvoj nové výchovné a vzdělávací činnosti a úplné zestátnění výchovného působení ve volném čase dětí a mládeže.*“⁹⁴

„*Pionýrská organizace ČSM si kladla za cíl vychovat všestranně zdatné, uvědomělé občany lidově demokratické republiky budovatele socialismu. Výchovné požadavky byly obsaženy v pionýrských zásadách.*“⁹⁵ Požadovalo se, aby člen Pionýrů měl zájem o svou vlast a přál si mír. Měl mít i dobrý vztah ke škole, k sebevzdělávání, ale i k práci. Měl se dobře chovat k lidem, ke svému tělu, ve smyslu péče o své zdraví.

---

⁹⁰ Pamětní kniha Šumvald 1918, od s. 25., Pamětní kniha Šumvald II., Kronika základní školy Šumná.

⁹¹ Srov. KAPLÁNEK, M.: Čas volnosti – čas výchovy, Pedagogické úvahy o volném čase, 1. vydání, Portál, s. r. o. Praha 8, 2012, s. 69. ISBN 978-80-262-0450-3.

⁹² Srov. SVATOŠ, Z. a kol.: Pionýrská encyklopedie 1, s. 30.

⁹³ NOVÁK, M.: Junák a Pionýr, Vůdcovská práce pro VLK Oikos 2000, Praha, s. 7.

⁹⁴ KAPLÁNEK, M.: Čas volnosti – čas výchovy, s. 69.

⁹⁵ SVATOŠ, Z. a kol.: Pionýrská encyklopedie 1, s. 30.

Posledním psaným pravidlem bylo přání, aby jeho zájem o ostatní zásady vedl ke vstupu do Československého svazu mládeže.⁹⁶

Režim organizace se stal více volnějším – tj. méně pod tlakem politiky – od roku 1968, kdy byl prezidentem Alexandr Dubček. Došlo k uvolnění politických poměrů a k demonstracím, byla snaha o reformaci vedoucí k demokracii. Ta však byla brzy vojensky potlačena Sovětským svazem. Událost je dodnes známá jako Pražské jaro 1968.⁹⁷ Vývoj organizace pokračuje. Během následujících let až do roku 1989, kdy nastal v zemi politický převrat a zapříčinil pád komunismu, je organizace stále hlavním zprostředkovatelem volného času dětí a mládeže. Jejím cílem stále zůstala snaha, aby se člověk dokázal orientovat ve světě, měl úctu k tradicím, historii, ke své vlasti, k přírodě, k práci, k občanům a nakonec k sobě samému.⁹⁸

„Členem PO SSM se může stát každý chlapec nebo děvče, žák základní školy ve věku od 6 do 15 let, občan SSSR. To, že Pionýrská organizace SSM otevírá své řady všem československým dětem bez rozdílu, plně odpovídá jejímu charakteru dětské masové společenské organizace, která si uvědomuje význam svého vlivu na všechny děti a na jejich socialistickou výchovu. Přeje si, aby rostly v uvědomělé občany naší republiky s vysokými morálními kvalitami a hlubokým citem socialistického vlastenectví a proletářského a socialistického internacionalismu.“⁹⁹

Při škole od roku 1948 působila i Pionýrská organizace až do roku 1989, kdy byla její činnost změněna vlivem politického převratu. Tato organizace měla velký podíl na vývoji celého kulturního dění v obci. Vychovatelům organizace prošli rukama během let celé generace dětí a mládeže a měli velký vliv na jejich život.¹⁰⁰

Činnost Pionýrské organizace je nejlépe vedená a sepsaná až v 80. letech 20. století. Autor uvádí, že skupina jako taková vznikla 10. dubna 1950 a získala a obhájila během let řadu ocenění, například získali v roce 1987 čestný titul za vzorný kolektiv. Mnoho pionýrů získalo svá vlastní osobní ocenění za odvedenou práci. Byla prý již v roce 1980 zhodnocena jako nejlepší v celém okrese Znojemském. V té době se stal

---

⁹⁶ Srov. SVATOŠ, Z. a kol.: *Pionýrská encyklopedie 1*, s. 30.

⁹⁷ Srov. NOVÁK, M.: *Junák a Pionýr*, s. 10.

⁹⁸ Srov. SVATOŠ, Z. a kol.: *Pionýrská encyklopedie 1*, s. 29 – 30.

⁹⁹ Srov. SVATOŠ, Z. a kol.: *Pionýrská encyklopedie 1*, s. 85.

¹⁰⁰ Srov. Kronika základní školy Šumná.

ředitelem pan Miloslav Šnajdar. Za jeho působení se v pionýrské organizaci se pohybovalo okolo 370 dětí školního věku a spadaly do 13 oddílů, přičemž první tři oddíly pracovaly pouze v obci Šumná.¹⁰¹

„1. Mládí Šumná – dívčí zájmový oddíl mladších a starších pionýrek (Mladý obránce vlasti). 2. Sputnik Šumná – chlapecký turistický oddíl. 3. Rudý kvítek Šumná – oddíl jisker smíšený. 4. Jitřenka Lesná – smíšený zájmový oddíl jisker, ml. a st. Pionýrů (Mladý přírodovědec). 5. Psohlavci Horní Břečkov – smíšený zájmový oddíl jisker, m. a st. Pionýrů (Mladý obránce vlasti). 6. Hraničář Vracovice – smíšený turistický oddíl jisker, jisker, ml. a st. pionýrů. 7. Rudí průkopníci Milíčovice – smíšený turistický oddíl jisker, ml. a st. pionýrů. 8. Družba Pavlice – oddíl jisker. 9. Svornost Pavlice – dívčí turistický oddíl mladších a starších pionýrek. 10. Budovatel Pavlice – chlapecký turistický oddíl, 11. Plamínek I. Štítary – oddíl jisker. 12. Plamínek II. Štítary – smíšený turistický oddíl ml. a st. pionýrů. 13. Průkopník Štítary – smíšený turistický oddíl starších pionýrů.“¹⁰²

Největší rozkvět organizace zažívá během období, kdy byl za vedoucího pionýrů zvolen, dne 11. prosince 1971, organizace dřívější vychovatel pan Miloslav Šnajdar, který byl uznávaným pedagogickým pracovníkem v oblasti mimoškolní, zájmové, činnosti dětí a mládeže a později i ředitelem Domu dětí a mládeže v jihomoravské obci Šumná. Stal se skutečnou pedagogickou osobností, nejen v obci Šumná, ale jeho práce zasahovala do volnočasové pedagogiky v celé republice. Volnočasové práci s dětmi a mládeží upřímně věnoval celý svůj život. Proto zde uvedu jeho stručný životopis.¹⁰³

Pan Miloslav Šnajdar se narodil 5. března 1955 v Uherském hradišti. Když mu bylo sedm let, přistěhoval se s rodiči a bratrem do obce Šumná na Znojemsku. Již v raném dětství jej začíná sužovat těžké a neléčitelné nervosvalové onemocnění, které ho v dospělosti upoutalo na invalidní vozík.

Po dokončení základní školy, pokračuje ve studiu na gymnáziu v Znojmě a poté studuje ekonomickou školu v Uherském Hradišti. Po dokončení studia pracuje krátce jako účetní. Během této doby se začíná stále více zajímat a nakonec i plně věnovat mimoškolní výchově dětí. Již po roce odchází ze svého zaměstnání a začíná pracovat ve

¹⁰¹ Pamětní kniha Šumvald II, s. 326 – 329.

¹⁰² Tamtéž, s. 326. – 327.

¹⁰³ Srov. Rozhovor s panem A. Š., osobní archiv autorky.

školství jako vedoucí Pionýrské skupiny Mládí při Základní škole v Šumné. Byl výborným organizátorem se spoustou nápadů, které dokázal realizovat. Shromáždil kolem sebe vynikající kolektiv dobrovolných spolupracovníků.

Práce s dětmi pro něj byla nejen zajímavá, ale i důležitá. Jeho snaha byla poznat všechny děti, se kterými pracoval, jejich vlohy a nadání, talent, to se pak snažil rozvíjet různými činnostmi. Učil je trpělivosti, soustředění, bojovnosti s myšlenkou, kdo se naučí prohrávat, naučí se i vyhrávat. Vždy se mu dařilo děti motivovat a tím, je připravovat do života. Sám byl dobrým příkladem tím, jak se vyrovnal a bojoval s životními překážkami, které mu osud postavil do cesty.

V roce 1990 kdy byla zrušena Pionýrská skupina Mládí Šumná při ZDŠ Šumná, se mu podařilo založit s pomocí občanů a obce, Dům dětí a mládeže Šumná, kde svojí prací navázal a pokračoval v dlouhodobé aktivní mimoškolní výchově. Pracoval zde jako jediný ředitel celých 20 let až do jeho konce. I toto volnočasové středisko si díky jeho poctivé práci získalo věhlas nejen v Jihomoravském kraji, ale i v celé republice. Na počátku začínal dům dětí s nabídkou dvaceti volnočasových aktivit a během krátké doby jejich nabídka vzrostla až na osmdesát. Spolupracoval s řadou škol a různých organizací. Jeho práce nespočívala jen v práci s dětmi a mládeží, ale věnoval se i dospělým, například vznikly sportovní kroužky pro dospělé, či dámský klub. Byl u zrodu celostátních výtvarných a literárních soutěží a řady akcí s mnohaletou tradicí. Významně spolupracoval s Kontem bariéry nadace Charty 77.

Za svoji práci obdržel, mimo jiné, i dvě významná ocenění. V roce 2004 se stal nositelem Ceny Jihomoravského kraje jako osobnost, jejíž dílo a činnost výrazným způsobem reprezentuje Jihomoravský kraj a přispívá k jeho věhlasu a dobrému jménu. V roce 2006 byl vyznamenán ministryní školství, mládeže a tělovýchovy u příležitosti Dne učitelů nejvyšším rezortním vyznamenáním Medailí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy II. stupně za dlouholetou příkladnou práci s dětmi a mládeží.

Velké zklamání mu přineslo rozhodnutí Zastupitelstva Jihomoravského kraje ze dne 16. prosince 2010, kterým byl DDM Šumná s platností od 1. ledna 2011 sloučen s DDM Znojmo. Nový zaměstnavatel, Dům dětí a mládeže Znojmo, ukončil s panem Šnajdarem pracovní poměr z důvodu nadbytečnosti. Pan Šnajdar tak zůstal bez práce a jeho celoživotní náplně a radosti. Většina aktivit místního i celostátního charakteru vytvořených v průběhu několika desítek let během krátké doby zanikla. Nikdo

nedokázal navázat a pokračovat v náročné a pestré práci jakou odvedl za dobu svého působení v Šumné pan Šnajdar s kolektivem obětavých spolupracovníků. Vždy říkal: „*Mám štěstí na dobré lidi kolem sebe*“. Zemřel v lednu roku 2015. Jeho práce s dětmi a mládeží byla ukázková a dodnes nás může v mnohém inspirovat.¹⁰⁴

Práce pionýrské organizace probíhala na více rovinách. Pionýři byli při škole, kde se věnovali nejrůznějším aktivitám a pořádáním slavností, dohlíželi na vědomosti žáků a snažili se o jejich politický i osobní rozvoj. Známá je činnost takzvané skupinky Jitřenky, kam spadali nejmladší žáčci. Krom práce při škole, měli pionýři vlastní zájmové a volnočasové stanice, kam děti docházely a bylo jim nabídnuto nespočet dalších aktivit, kterým se mohly věnovat. Toto fungovalo pod názvem Svaz československé mládeže. Úkolem organizace bylo kromě nabídky sportovních a divadelních aktivit, také pořádání besídek, oslav a přednášek, dále politickovýchovná činnost a literární výchova. Skupiny také pomáhaly na brigádách v lesích a v zemědělství, pečovaly o obecní pořádek a věnovaly se sběru přírodnin a recyklačních materiálů. Pořádaly také obecní a okresní výstavy. Pro ty menší děti byly připravovány ročně závody, turnaje a soutěže. Velké popularitě se těšily i mezinárodní a vnitrostátní a jiné turistické nebo pobytové tábory. Byly připravovány hlavně pro mládež a dochovalo se spoustu táborových deníků a kronik. Ročně proběhlo okolo 6 táborů. V rámci výletů podnikli poznávací cesty i do zahraničí, aby poznali jiné pionýrské skupiny. Například do Moskvy, hlavního města tehdejšího Sovětského svazu.¹⁰⁵

Události v roce 1989 jsou významné z hlediska dnešního uspořádání státu. Podzim 1989 byl vskutku obdobím, kdy Československo pozvedlo ruce a dalo se do práce v boji proti komunistickému režimu, který naši zemi i občany od roku 1945 značně poznamenal. V tom podzimním čase vyvrcholily předchozí stížnosti a probíhala jedna demonstrace za druhou. Události měly rychlý spád a vláda komunistů po čtyřiceti letech byla u konce. Novým prezidentem se stal dramatik Václav Havel, který bojoval za svobodu občanů a za změnu režimu, v rámci skupiny Občanského fóra, která podporovala i potřeby studentů. Kronikář uvádí, že Místní národní výbor ani Komunistická strana se k případu v tomto roce nijak nevyjádřily.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Srov. Rozhovor s panem A. Š., osobní archiv autora.

¹⁰⁵ Srov. Rozhovor s paní L. P., osobní archiv autorky.

¹⁰⁶ Srov. Pamětní kniha Šumvald II, s. 336 – 337.

V roce 1990 prošla Pionýrská organizace nutnými změnami. Oddělila se od Socialistického svazu mládeže a stal se dobrovolnou aktivitou, kam zájemci docházeli ve svém volném času. I tak se zapsalo přes 350 dětí a vedoucích bylo přes 60. Hlavním vedoucím dále zůstal pan Šnajdar. Nabízeli stále bohatý program aktivit. Například se konal karneval, turnaje v šachu, či ve sportu. Proběhly i soutěže recitační, či aktivity pro celé rodiny, jako běhy dětí s rodiči, kuličkíady a diskohrátky. Pořádaly se i poutě.¹⁰⁷ Pionýr je stále jedna z volnočasových aktivit, která konkuruje dnes známější a velmi podobné křesťanské organizaci Junák.¹⁰⁸

Pro Šumnou byla pionýrská organizace velmi ceněná pro její širokou nabídku aktivit, využívanou občany ve volném čase. Proto vedení obce a občani, společně s panem Šnajdarem založili Dům dětí a mládeže právě v obci Šumná, ten utišil hlad po volnočasových aktivitách a zájmových útvarech. Byl navržen k 24. lednu 1990 a otevřen 1. září 1990, zatím v náhradních prostorech. Následně po rekonstrukci zahájil svou činnost v budově bývalé Mateřské školy.¹⁰⁹ „V podzimním období roku 1990 se pracovníci domu věnovali hlavně zajišťování činnosti zájmových kroužků. Od 1. 10 pracovalo v Domě dětí a mládeže 34 zájmových kroužků s 506 členy.“¹¹⁰ Kromě kroužků nabízel zábavné a společenské aktivity a zájezdy. Dům dětí a mládeže v obci Šumná pracoval po dvacet let, poté byl v rámci podání návrhu z Jihomoravského kraje na sloučení se Znojemským Domem dětí a mládeže, zrušen. Jeho kvalitní a věhlasná reputace v celé republice a pilná práce pana ředitele Šnajdara pro skoro 40 obcí se najednou ztratily v čase.¹¹¹

I přes to je nutné si uvědomit, že obec Šumná díky občanům, jako byl pan Weinlich, Ambrož, Ošťádal, či pan Šnajdar a dalším významným aktivním členům, je stále pozoruhodnou obcí, která vždy uměla být jednotná a odvážně vycházela vstříc svým snům a přáním o lepším životě.¹¹²

---

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 386.

¹⁰⁸ Srov. NOVÁK, M.: *Junák a Pionýr*, s. 11.

¹⁰⁹ Srov. Pamětní kniha Šumvald II, s. 387.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 387.

¹¹¹ Srov. Rozhovor s panem A. Š., osobní archiv autora.

¹¹² Srov. Pamětní kniha Šumvald II, s. 387. Srov., Rozhovor s panem A. Š., osobní archiv autora.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabývala obecnou historií obce Šumná od jejího založení do roku 1990 se zvláštním zřetelem na vývoj místního školství a mimoškolních aktivit, které v obci vznikaly. Vybrala jsem si časové ohraničení od vzniku obce do roku 1990, jelikož v té době zažívá obec největších změn.

Práce byla zpracovaná na základě dostupné literatury a pramenů, kde zcela primárními zdroji mi byly Pamětní kniha Šumvald 1918, Pamětní kniha Šumvald 1980 – 1990 a Kronika základní školy 1920 – 1971, které mi poskytl k nahlédnutí Státní okresní archiv ve Znojmě.

Při vytváření práce jsem došla k tomu, že v obci nastalo několik významných momentů, které výrazně ovlivnily vývoj života v ní. Takovým prvním momentem se stalo založení vlakové stanice, díky ní se obec otevřela turistům a začala bohatnout. Docházelo však zde k výraznějším střetům mezi Čechy a Němci, jež negativně ovlivňovaly společenský vývoj obce. Druhým – a pro mě nejvíce zlomovým obdobím – se stal vznik První republiky. Zde jsem zaznamenala zásadní obrat k češství v obci. Občané českého původu žijící dříve ve spíše „poněmčeném“ prostředí v sobě nacházeli sílu bojovat za českou hrdost a budovat společně český duch obce, který jim pomohl vybudovat českou školu, založit Národní i Sokolskou jednotu a přežít útrapy druhé světové války. Třetí důležitý moment v obci nastal po roce 1948, kdy došlo ke komunistickému převratu. V obci se rodily nové volnočasové skupiny a aktivity, díky kterým se obec stala prestižní a žádanou lokací především pro mladé rodiny, které se zde chtěly natrvalo usadit. Za tímto rozvojem však stála komunistická ideologie, která dlouhé roky ovlivňovala nejen rozvoj volnočasových aktivit, ale také životy všech lidí v obci. Dalo by se říci, že s sebou přinesla „něco dobrého“ tím, že umožnila věnovat se ve velké míře dětem a mládeži v rámci volnočasových organizací. Ovšem jak je známo, hlavním cílem totalitních ideologů nebylo smysluplné a bohaté trávení volného času dětí a mládeže, ale jejich politická indoktrinace, jejich zformování do občanů poslouchajících komunistickou stranu. Díky této práci, jsem měla možnost se potkat s pamětníky, kteří s dětmi pracovali celý život, a to právě v čase komunismu. Ti mi často opakovali, že není důležité, jaká vládne politika, ta – jak říkali – se dá vždy obejít. Byli přesvědčeni, že to se jim povedlo – že komunistická ideologie byla např. v pionýru v Šumné jen slabým „nátěrem“ nutným k fungování směrem k nadřazeným. Zásadní pro

ně bylo vychovat dobré a svědomité lidi, kteří by se věnovali činnostem, které by je rozvíjely pro jejich budoucnost. Činnost lidí, kteří se ochotně věnovali ve svém volném čase dětem v době komunismu, byla pravděpodobně na dost vysoké úrovni, protože po pádu totality posloužila jako základ pro nabídku volnočasových aktivit dětí a mládeže až do dnešní doby.

V souvislosti s obcí Šumná jsem došla ke zjištění, že není důležité, jak je obec veliká, či kde se nachází, ale záleží vždy na občanech, kteří v ní žijí. Právě tito lidé vytváří a ovlivňují dějiny celé obce svými životy, postoji a názory.

Jsem si vědoma toho, že materiál, který byl se psaný po roce 1948 do roku 1990, je zavádějící a ideologicky zbarvený. Z toho do budoucna vyplývá, že by bylo dobré si pro hlubší zpracování tématu nastudovat další publikace, které se týkají především život a výchovy v době komunismu.

Seznam použitých zdrojů

1. Literatura

KAPLÁNEK, M.: Čas volnosti – čas výchovy, Pedagogické úvahy o volném čase, 1. vydání, Portál, s. r. o., Praha 8, 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.

NOVÁK, M.: *Junák a Pionýr*, Vůdcovská práce pro VLK Oikos 2000, Praha.

PELIKÁN, Jan: *Vznik, vývoj a cíle sokolské práce vzdělání*, Praha, nákladem Československé obce sokolské 1927. ISBN neuvedeno.

PEŘINKA, F., V.: *Vlastivěda moravská – Vranovský okres*, Brno, Garn, 2009. ISBN 978-80- 86347-93-6.

2. Prameny

SOkA Znojmo, Kronika základní školy Šumná 1920 – 1971.

SOkA Znojmo, Pamětní kniha Šumvald 1918, K – II 844.

SOkA Znojmo, Pamětní kniha Šumvald II, 1880 – 1990.

Rozhovor s panem A. Š., osobní archiv autorky.

Rozhovor s paní L. P., osobní archiv autorky.

SVATOŠ, Z. a kol.: *Pionýrská encyklopedie 1.*, 1. vydání, Mladá fronta, Praha 1978. ISBN neuvedeno.

3. Internetové zdroje

OBEC ŠUMNÁ: Současnost, Něco o Šumné, [online], [cit. 2017-02-26].
Dostupné na: WWW:<<http://www.obecsumna.cz/informace-obci/soucasnost/>>.

PLÉHA, J., SVOBODA, J.: *Co je sokol od historie po současnost*, Martínkov, [online], [cit. 2017-05-12]. Dostupné na:
WWW:<<http://martinkov.cz/telocvicna-jednota-sokol-martinkov> >.

Sokol-cos.cz: *Historie sokol*, [online], [cit. 2017-05-12]. Dostupné na:
WWW:<<http://mujweb.cz/sokolopava/hist-sokol.htm>>.

Sokolská župa plukovníka Švece Jihlava: *Stručná historie sokola*, [online], [cit. 2017-05-12]. Dostupné na:
WWW:<<http://www.zupaplksvece.estranky.cz/clanky/strucna-historie-sokola.html>>.

Seznam použitých zkratk

ČSM	Československý svaz mládeže
ČSR	Československá republika
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
PO	Pionýrská organizace
PO ČSM	Pionýrská organizace Československého svazu mládeže
SDP	Sudetendeutsche Partei, tj. Sudetoněmecká strana
SSM	Sovětský svaz mládeže
SSSR	Sovětský svaz socialistických republik
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou

Abstrakt

ZEDNÍKOVÁ, E.: *Dějiny obce Šumná v letech 1789 – 1990 se zvláštním zřetelem k vývoji školství a mimoškolních aktivit*. České Budějovice 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova: volný čas, vývoj školství, volnočasové aktivity, volnočasové organizace, česká škola, žáci, školní výuka, první světová válka, první republika, druhá světová válka, sokol, pionýrská organizace, dějiny obce Šumná, komunismus

Tato bakalářská práce pojednává o dějinách obce Šumná v letech 1789 – 1990, vývoji školství a volnočasových aktivit. Popisuje celkový pohled na dané historické období v obci Šumná včetně vývoje školství, života občanů, místních aktivit, volnočasových organizací a dopady vlivu politických ideologií. Práce je zpracovaná především na základě obecní a školní kroniky.

Abstract

History of the Šumná village in the years 1789 - 1990, with special attention to the development of education and extracurricular activities.

Klíčová slova: Free time, The development of education, the free time activities, The free time organizations, the Czech school, The pupils, the school education, First world war, The first Czechoslovak republic, Second world war, The Sokol organization, The pioneer organization, History of the Šumna village

This bachelor thesis deals with the history of Šumná village in the years 1789 - 1990, about the development of education and leisure activities. It describes the general view of the historical period in the village of Šumná, including the development of education, citizens' lives, local activities, leisure time organizations and the impact of the influence of political ideologies. The work is mainly based on the municipal and school chronicle.